

Țara Bascilor

Motto

Supraviețuitorii perioadei paleolitice superioare

Țara Bascilor situată în nordul Spaniei este mărginită de Oceanul Atlantic și Franța. Această țară sclipește ca o perlă a Oceanului Atlantic, iar numele și marea se întrepătrund cu verdele crud care te întâmpină peste tot cucerit ochiul și mintea de la prima vedere. Dimensiunea și populația sunt reduse dar caracterul complex, poliedric al societății sale definește această țară ca un caleidoscop de realități sociale, politice, economice și culturale care se cristalizează într-o pronunțată identitate colectivă.

Țara Bascilor se divide în trei spații juridice și politice diferite: - Comunitatea Autonomă Euskadi sau Comunitatea Autonomă Tara Bascilor, ce include teritoriile Alva-Araba, Bizkaia și Gipuzkoa cu capitalele la Victoria -Gasteiz (Alva-Araba), Bilbao (Bizkaia), Donostia-San Sebastian (Gipuzkoa).

- Comunitatea Autonomă Navarra (Navarra sau Nafaroa) cu capitala la Pamplona-Irunea. - Iparralde (partea de nord) sau Țara Bascilor franceză sau continentală care este formată la rândul său, din teritoriile Lapurdi, Zuberoa și Baja Navarra.

Comunitatea Autonomă Tara Bascilor și Comunitatea Autonomă Navarra fac parte din statul spaniol și sunt cunoscute sub numele Hegoalde (partea sudică) sau Tara Bascilor peninsulara, iar Iparralde aparține Republicii Franceze. Țara Bascilor este situată în extremul occidental al Munților Pirinei și este scaldată de apele Golfului Bizkaia (Marea Cantabrică). Aceasta este locul în care poporul basc a continuat să existe ca și comunitate de-a lungul milenilor, deoarece se presupune ca bascii și laponii sunt supraviețuitori ai perioadei paleolitice superioare, fiind predecesori ai celor trei tipuri de europeni de la sfârșitul neoliticului. Limba bască sau euskera este cea mai veche limba de pe continentul european. Ocupă o suprafață de 20664 km² și are aproximativ trei milioane de locuitori.

Așadar, este vorba despre un popor mic și vechi, cu o puternică identitate proprie, având o istorie și o cultură aparte. Un fenomen cu totul aparte se întâmplă în multe zone din Euskadi, dar și în Sanctuarul din Urkiola (Bizkaia) unde apa și ploaie care cade pe streășina din aripa stângă a clădirii ajunge Marea Cantabrică, în timp ce cea care cade pe streășina din partea dreaptă se varsă în Marea Mediterană. Euskadi este o comunitate autonomă și are o suprafață cam cât un județ mare de la noi, cu capitala la Bitoria, iar Bilbao este cel mai mare oraș din zona. Cele mai vechi vestigii găsite pe teritoriul țării sunt obiecte din piatră aparținând paleoliticului. Teritoriul actual al țării Bascilor și zonele învecinate erau locuințe, în Antichitate, de către predecesorii bascilor, pe care istoricul grec Strabon îi considera sălbatici și războinici Stabon și Pliniu consemnează triburile busce ca fiind vasconi și aquitani. În secolele XVI-XIX are loc trecerea de la o societate feudală, tipică Evului Mediu, la cea bazată pe capitalism. Formarea noilor puteri începând cu secolul

XVII, a adus cu șine multiple conflicte politice și sociale, între care numeroase matxinades (revolte populare). Deceniile care au urmat Victoriei Bourbonilor în războiul spaniol de succesiune au însemnat, pentru economia bască, pierderea parțială a privilegiilor fiscale și de liber comerț pe care le deținea. Războaiele dintre spania și frântă de la sfârșitul secolului 18 și începutul secolului 19 au produs mari distrugerii din pământul basc, cum ar fi marele incendiu din donostia (San Sebastian). Secolul XIX ce caracterizează prin pierderea progresivă a propriilor drepturi de către poporul basc, cu precădere după cele două războaie cartiste și printr-o puternică criză politică. Societatea bască a cunoscut transformări importante în ultimele două secole când s-a transformat dintr-o țară rurală și săracă într-o societate urbanizată, din punct de vedere cultural întâlnim practici culturale avansate, avem de-a face cu o comunitate dezvoltată sub aspect tehnologic și caracterizată prin pluralism politic. De-a lungul secolului 19 și începutul secolului 20, în Tara Bascilor au avut loc importante schimbări în toate domeniile aceasta fiind începutul epocii moderne. La mijlocul secolului 19 are loc primul proces de industrializare și dezvoltare capitalistă. La sfârșitul secolului 19 apar noi ideologii și noi mișcări politice și sindicale. Sabino Arana a pus bazele naționalismului basc, iar Facundo Perezagua a introdus socialismul în Bizkaia. La sfârșitul anilor '50 și pe durata anilor '60 a avut loc o a doua industrializare care a determinat importanțele schimbări sociale și economice în cele patru teritorii ale Țării Basce.

Deși se mai confruntă încă, cu importante obstacole în sfera egalității sociale și a celei în domeniul muncii cetățenele basce beneficiază de aceleași drepturi legale și politice precum bărbații. Țara Bascilor se remarcă prin spiritul sau de solidaritate, prin rezervațiile naturale, dealurile și munții care sunt un magnet pentru cei cu simțul aventurii, cățărilor și fanii sporturilor extreme. Cultură și istorie se întâlnesc în palatele renaștentiste, catedralele gotice și mulțimea de muzee ce abundă în Bilbao și Vitoria-Gesteiz. Simbolul tradițional al puterii politice basce este, Makila (sceptrul), care se utilizează în semn de recunoaștere pentru acele persoane așa cum e cazul președintelui comunității roman din Bizkaia, care se remarcă prin meritele sale. Memoria istorică continuă să se afle sub influența obiceiurilor sau a uzanțe lor anterioare care depășesc structura formală. Parlamentul și guvernul basc, au sediul în victoria-Gasteiz, sunt principalele instituții la nivelul comunității autonome și se bazează p statutul autonomie sunt instituții comune tuturor celor trei teritorii istorice. Primăriile sunt organele desemnate cu exercitarea competențelor la nivelul fiecărei localități. Alegerile au loc din 4 în 4 ani pentru desemnarea organelor de guvernare.

Democrația tradițională bască este completată în zilele noastre dreptul universal la vot și participarea cetățenilor la viața politică. Criză economică din anii 1970 a dus la dispariția a numeroase întreprinderi și la desființarea a numeroase locuri de muncă. Euskadi are un grad ridicat de specializare în domeniul industrial de ce putem vorbi de o creștere continuă a sectorului serviciilor în cadrul economiei basce. Atât dreptul la sănătate cât și dreptul la educație sunt drepturi universale ale întregii populații basce.

În planul Basc de Cultură, cultura bască este rezultatul a trei contribuții. În primul rând ce este cultura de bază moștenire de către basci, în al doilea rând, culturile dobândite și asumate ca fiind propriilor în al treilea rând, cultura societății basce actuale, a cetățenilor săi. Cultura bască este o cultură aparte diferite în ciuda faptului ca din motiv istorice și politice este influențată de două culturi puternice cea

spaniolă și cea franceză.

Limba bască este o limbă preindoeuropeană, cu istorie milenară este o limbă proprie și un patrimoniu specific al bascilor, simbolul cel mai pregnant al identității lor culturale. Educația publică în Euskadi se realizează în principal limba bască ("euskal eskola publicoa = școala publică bască) și (ikastolas = centre de învățământ private) cu predare în limba bască. Dar folosirea limbii basce continuă să fie redusă, locul sau fiind luat de limba "erdara". În fiecare an se sărbătorești "ziua limbii basce" (Euskararen eguna) sărbătoarea școlii publice basce (euskal eskola publikoa). În doi în doi ani se desfășoară " Korrika " un marș neîntrerupt zi și noapte care parcurge tot teritoriul basc. Limba bască continuă să fie o enigmă lingvistică și istorică, nu se cunosc originile sale deoarece nu are legătură cu nicio altă limbă actuală sau istorică, cunoaște opt dialecte teritoriale și 24 subdialecte. Victoria (Gasteiz în Euskara) nu arată prin nimic mai ca e capitala regiunii, dar impresionează prin parcuri detalii de arhitectură, palate transformate în centre culturale și picturi murare imense. A fost declarată european Green Capital în 2012 centrul vechi are formă de migdală cu străduțe foarte înguste. Catedrala Santa Maria ești cea mai de preț comoară orașului a fost construită cu dublu rol ca păstrătoare a sufletelor și păstrătoare a armelor.

Aici găsim palate care ascund muzee sau instituții publice:

1. Palatul Bendana (Muzeul Cărților de Joc)
2. Palatul Augustin (Muzeul de Arte)

Festivalul internațional de film de la San Sebastian e al doilea elemente care pune țara bascilor pe harta lumii. Limba gastronomia, arta muzica și sporturile fac din această regiune în țărâm cu adevărat special. Bascii originali sunt primiți ca fiind ultimii supraviețuitori ai triburilor care au populat odată europa. Acestea sunt cu adevărat speciale până la grupa sanguină până la trăsăturile fizice.

Un caleidoscop de realități sociale, politice, economice, culturale care se cristalizează într-o pronunțată identitate colectivă. Steagul basc este aflat pe culoarul superior al podului transbordor din Bizkaia, patrimoniu mondial al umanității. Plantarea unui stejar este un simbol al libertății poporului basc, aici persoane de numeroase origini sosesc în căutarea unui viitor mai bun. În Tara Bascilor, emigrația este asemenea mării, având un caracter ciclic, deoarece de-a lungul secolelor, bascii s-au văzut nevoiți să emigreze. Dacă prin "Euskal Herria " s-ar înțelege nu niște teritorii, ci un popor, poporul basc, ar trebui adăugate milioane de basci din diaspora, numeroasă mai ales în restul statului spaniol sau francez în America Latină sau Statele Unite ale Americii. Unii s-au născut în Tara Bascilor și au emigrat ulterior, iar alții, marea majoritatea, sunt de la a doua până la a cincea generație de descendenți. Aici s-au remarcat peșterile din Ekain, Altxerri, Santinamine sau Alberdi, incluzând desene rupestre.

În sediul parlamentului din Gernika găsim Vitraliul ce ilustrează momentul în care Dumnezeu înmânează bascilor vechile lor legi sau statutul. În urmă cu 40 de ani s-a înființat ETA, organizație ce se opune dorinței de pace exprimată în mod constant de către cea mai mare parte a societății basce.

În decembrie 2006 a avut loc atentatul din parcare terminalului tu al aeroportului Barajas, yahoo consecințele acestuia au marcat sfârșitul armistițiului ce a

provocat moartea a doi ingredienți ecuadorieni. Familia și muncă sunt considerate valori maxime superioare altora, poporul but a fost în mod tradițional foarte religios ceea ce faci ca biserica și riturile sol să fie prezente în obiceiurile legate de viață și moartea locuitorilor săi. Căsătoria în nu este considerată un concept învechit prețuindu-se în acest context respectul și fidelitatea în timp ce în relațiile părinți - copii valorile dominante sunt sacrificiul respectul și iubirea. Cei mai mici sunt educați în spiritul toleranței. Statutul femeii cunoaște importante schimbări în afara dreptului la egalitatea de șanse este acceptat figura mamei care își crește singură copilul se justifică divorțul și avocatul când sunt necesare. Respectul pentru femeie nu e ceva neobișnuit într o societate în care din punct de vedere istoric și fără un matriorhat, conferă o mare responsabilitate femeii în casă și familie.

Evoluția tehnologiei a îmbunătățit proiectele bascilor astfel prin intermediul programului kzgunea, guvernul bosque urmărește familiarizarea tuturor segmentelor sociale cu noile tehnologii în familiile din țara bascilor se găsesc calculatoare proporție de 62,7%, 49,6 %, au acces la internet 66 % au DVD, 91,2% telefon mobil, 14,2% televiziune contra cost. În societatea tradițională bosca viața economică se concentrează în jurul casei și a gospodăriei tipice basce, cunoscută sub numele de caserio, iar creșterea populației este lentă astfel în 140 de ani populația a crescut de patru ori în timp ce populația din comunitatea autonomă țara bascilor s-a multiplicat de 5 ori. Navarra aproape își dublează creșterea populației, iar Iparralde creștere de 1,6 ori. Creșterea speranței de viață și rata reduse a natalității de a lungul anilor au modificat substanțial piramida populației basce.

Personalităților basce remarcante, unele dintre acestea de valoare universală. Multe sunt personaje exemplare. Altele, fără a intra însă în această categorie, fac totuși parte din istoria bascilor. Oameni de știință, intelectuali, expediționari sau artiști pe de o parte, compatrioți inchizitori, fasciști, pirați sau negustori de sclavi, pe de altă parte. Iñigo Arista sau Arista, întemeietor al monarhiei din Pamplona și fratele lui Musa ben Musa, (secolul VIII), fost conducător musulman al Navarrei aparținând familiei Banu Quasi care, pe durata mai multor secole, își fixase centrul puterii în Tudela-Tutera. Sancho cel Mare (Santxo Handia, Sancho III el Mayor) (1004- 1035) domnise peste toată Țara Bascilor, Toulouse și cea mai mare parte a teritoriului creștin peninsular: Pamplona, Nájera, Aragón, Sobrarbe, Ribagorza, Castilla y León. În timpul domniei sale se înregistrează expansiunea socială, politică și economică a Regatului Pamplonei, regat care, ulterior, se va numi Regatul Navarrei. A organizat “Drumul lui Iacob” (“Camino de Santiago”), a introdus stilul romanic și cultura Cluny (renovarea creștină internațională pornind de la mănăstirile benedictine). Yehudah ha-Levi, (1070-1141), evreu din Tudela-Tutera, fusese cel mai important reprezentant al poeziei ebraice peninsulare în Evul Mediu. De curând a fost editat volumul “Sobre las alas del viento” (“Pe aripile vântului”). Benjamín din Tudela (1130-1175) a călătorit în Evul Mediu în Italia, Grecia, Orientul Apropiat, India și Asia Centrală, împărtășind această experiență în cartea sa “Libro de Viajes” (“Carte de călătorie”) cu ajutorul însemnărilor și a impresiilor trăite pe perioada lungilor sale călătorii pe

mare. Această carte reprezintă un document de un interes aparte pentru cunoașterea unei bune părți a lumii în acea epocă. Pero López de Ayala (Vitoria-Gasteiz, 1332-Calahorra, 1407), literat, eseist, cronicar, militar, om politic și diplomat cu o viață aflată sub semnul hazardului, este inițiatorul alianței franco-castiliane din 1381. Regele Enrique al III-lea l-a numit Cancelar Suprem al Castiliei. Ignacio de Loiola, născut în Azpeitia în 1491, nobil și militar în serviciul reprezentantului regelui Castiliei în Navarra (virrey). Se retrage după ce este grav rănit în Pamplona și scrie “Ejercicios Espirituales” (“Exerciții spirituale”). A fondat Ordinul Iezuiților “Compañía de Jesús” (“Compania lui Iisus”), care a condus contrareforma. A jucat un rol deosebit de important în istoria Bisericii Catolice și în formarea elitelor de pe jumătate de mapamond. Este patronul spiritual al provinciilor Gipuzkoa și Bizkaia. Francisco de Xabier, s-a născut în Castelul de Xabier (Navarra) în 1506, familia sa fiind susținătoare a Regatului Navarrei. A colaborat la crearea Fundației “Companiei lui Iisus”, alături de Ignacio de Loiola. Aplecat să predice în Orientul Extrem (Japonia, Goa, Malaca, etc.) unde a și încetat din viață. Este patronul spiritual al Navarrei și al limbii basce. Juan Sebastián Elcano, originar din Getaria, primul care a făcut înconjurul lumii pe mare în anul 1522, ducând la bun sfârșit călătoria începută împreună cu Magellan.

Târgurile Inițial, târgurile agricole, de animale sau pește, constituiau un loc de întâlnire pentru țăranii care cumpărau și vindeau produse. În zilele noastre, acestea sunt târguri de mostre, unde sunt prezentate excelente produse alimentare și de artizanat. Sunt foarte diverse și dispersate pe întreg teritoriul basc, în sate și orașe, iar deseori se organizează pe durata sărbătorilor dedicate patronului spiritual al unei localități, comunități, etc. Câteva dintre târgurile tradiționale din Comunitatea Autonomă Țara Bascilor sunt următoarele: târgul de la Ordizia, capitala cașcavalului Idiazabal, se desfășoară în fiecare miercuri, pe toată durata anului, deși ziua cea mai așteptată de către toți este cea a Târgului Agricol din septembrie când are loc faimosul concurs al cașcavalului; Târgul de la Gernika, în ultima zi de luni din octombrie, care ia pulsul pieții produselor agricole din zonă într-o atmosferă festivă; Santo Tomás în Donostia și în Bilbao, în 21 decembrie. Din anul 1462, în Joia Sfântă, Baiona sărbătorește Târgul Jambonului. Sunt demne de remarcat târgurile săptămânale din Gernika și Tolosa. Sporturi și jocuri Cele mai importante jocuri sunt diversele variante de “pelota vasca”, mingea bască, (cu mâna, “cesta punta” – coș ascuțit, “rebote”, “remonte”, cu raketă, etc.), versiunile cu coș și raketă fiind “exportate” în SUA, America Latină, Filipine, etc.; regatele de “traineras” (“estropadak” în limba bască, ambarcațiuni asemănătoare lotcilor) și mici ambarcațiuni datează din 1879, iar azi alcătuiesc o Ligă la care participă reprezentanți ai porturilor la Marea Cantabrică; “soka tira” (două echipe trag de extremele unei funii), întâlnită și în alte țări. Se practică sporturi rurale bazate pe forță și competitivitate. În realitate, însă, multe dintre acestea își au originea în muncile speciifice gospodăriilor țărănești basce (“caserio”), transformate în adevărate competiții. Provocările sportive dintre cele mai diverse și pariurile încrucișate cu un “baietz-

ezetz” (“că da, că nu”), țin de cultura populară. Competițiile rurale (“herri kirolak”) sunt foarte diverse: tăierea buștenilor (“aizkora jokua”); cositul (“sega jokua”); ridicarea pietrelor (“harrijasotzea”); tragerea pietrelor (“gizon probak”), boi (“idi probak”) sau asini (“asto probak”); mutarea greutateților (“txinga erute”); aruncarea barei (“palanka”); lupte de berbeci (“ahari topeka”); campionate de câini ciobănești (“ardi txakurrak”), cel mai adesea pentru rasa de ciobănesc basc, (recunoscută oficial din 1995 sub denumirea de “Euskal Artzain Txakurra” cu două variante: “Gorbeiakoa” și “Iletsua”) sau din Pirinei (Oñati, Uharte-Arakil); concursuri de tuns oile; curse de porci în Arazuri; curse de săpăligi (Puente la Reina-Gares, Artaxona) sau lansare de sape (Marcilla). Există o mare pasiune pentru fotbal. Întâlnim echipe profesionale de renume cum ar fi Athletic din Bilbao, Real Sociedad din Donostia, Deportivo Alavés din Vitoria-Gasteiz și Osasuna din Pamplona-Iruñea. Echipa feminină a clubului Athletic a fost campioana Spaniei în repetate rânduri. Pe de altă parte, sunt foarte îndrăgite sporturi precum ciclismul și, într-o măsură mai redusă, baschetul (se remarcă echipa Tau-Baskonia din Araba) sau handbalul (echipa Portland San Antonio din Navarra și Bidasoa din Irun, ambele campioane ale Spaniei în diverse ocazii). Se poate vorbi de o practicare masivă a sporturilor montane, a ciclismului și a maratonului. Echipa de rugby din Biarritz (Iparralde) a câștigat cel de-al cincilea titlu de campioană a Franței în Top 16 la rugby. La fel ca și Catalonia, Comunitatea Autonomă Țara Bascilor revendică dreptul de a participa la competiții internaționale cu echipe naționale proprii, în diversele ramuri sportive.

Timp liber și sărbători La sfârșit de săptămână, în sate și cartiere, au devenit un obicei plimbările sau “turul” prin baruri pentru degustări de vinuri și “pintxos” (un fel de mici sandwichuri) așa-numitul “txikiteo” cu grupul de prieteni. Vara reprezintă un bun moment pentru a vizita Euskadi, pentru a te îndrepta spre plajele sale sau pentru a urca pe munte, disfrutând de sărbătorile, gastronomia și obiceiurile locale. Numeroasele birouri de turism informează vizitatorii în legătură cu hotelurile și casele rurale. În vacanțele de Crăciun, familiile obișnuiesc să viziteze parcurile de Crăciun pentru copii sau cele tematice, dar și un “belén” gigant, reprezentând scena nașterii lui Hristos. Obișnuiesc, de asemenea, să asiste la trecerea pe străzi a Olentzero –Moș Crăciun local, cărbunarul care aduce cadouri copiilor în seara de Crăciun– sau la “Cabalgata de Reyes” în 5 ianuarie (Parada celor Trei Regi Magi). Sărbătorile Cele mai celebre sărbători din Țara Bascilor, cunoscute în lumea întreagă, sunt cele de San Fermín din Pamplona-Iruñea iar atracția principală o reprezintă cursele de tauri, așa-numitele “encierros”, denumire în limba spaniolă a obiceiului de a da drumul taurilor să alerge pe un traseu stabilit pe străzile orașului. Festivalul, care începe pe data de 6 iulie, a fost immortalizat de către Hemingway. La ora 12 la amiază, o rachetă (“chupinazo”) lansată din balconul Primăriei vestește deschiderea serbărilor și, timp de nouă zile, Pamplona-Iruñea trăiește din plin sărbătoarea. Cursele de tauri, luptele cu tauri, balurile populare și festivalurile, atmosfera

festivă întreținută de grupurile de fete și băieți, “txarangas”, grupurile de persoane îmbrăcate de carnaval și fanfarele coexistă cu procesiunile de San Fermín. Din anul 1375, pe data de 13 iulie a fiecărui an, în localitatea Piedra de San Martín (Pierre-SaintMartin) din Pirinei se celebrează un rit intitulat “Tributul celor trei vaci”. Este vorba de un rit prin care Valea Baretous (Bearn) înmânează Văii Roncal tributul celor trei vaci după reînnoirea tratatului de pace dintre cele două ținuturi și numirea străjerilor. În prezent, constituie o sărbătoare de înfrățire între văi vecine. Luna august e deosebit de bogată în evenimente. Coborârea lui Celedón, pe data de 4 august, inaugurează serbările din VitoriaGasteiz, numite “Fiestas de la Blanca”. Tot în această săptămână are loc și sărbătoarea din Baiona care începe odată cu apariția în balcon al Regelui Leu. Urmează “Aste Nagusia” (Săptămâna Mare) din Donostia (cu concursul internațional de jocuri de arti ficii) iar la sfârșitul lunii august “Aste Nagusia” din Bilbao, unde invitația este lansată de emblematica Marijaia, concepută de Mari Puri Herrero. “Alardes” din Irun (San Marcial) și Hondarribia, gâscanii din Lekeitio și cursele de junci în Laguardia și Falces sau cele de tauri în Tafalla sunt tot atâtea exemple de sărbători de trăiri intense, demne de a fi văzute. Dintre sărbătorile de iarnă remarcăm faimoasele de filări de “Tamborrada” (sărbători populare constând în mășlăuiri în ritmul tobelor) și balurile mascate de carnaval (“Ihauteriak”) din Donostia și Tolosa, grupurile corale stradale în ajunul Sfântei Ágeda în toată Țara Bascilor. Prima și a doua duminică din martie au loc “javieradas”, mari pelerinaje de penitență la castelul lui Xabier-Javier, lăcașul patronului spiritual al Navarrei, unde vin persoane din toate satele comunității. Își are originea într-o promisiune făcută de Guvernul Provincial, în anul 1885, cu ocazia unei epidemii de holeră. În Săptămâna Sfântă au loc procesiuni în toate capitalele și în multe sate, cu statui de valoare unică reprezentând sfinți și scene biblice, purtate de către membri fraternităților religioase. Sunt celebre cele numite “Pasión Viviente” (“Pasiune vie”) din Balmaseda (Bizkaia) sau Andosilla (Navarra), la al căror spectacol participă cea mai mare parte a satului, dar și procesiunile din Corella (Navarra).

Hirceanu Maria